

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

УДК 796.011.3:378.147(045)

Наталія ДЕНИСЕНКО,
кандидат педагогічних наук,
викладач теорії та методики фізичного виховання
Академії рекреаційних технологій і права, м. Луцьк

КРОС-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті висвітлено актуальні ідеї формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури. Визначено зміст понять «мобільність» і «крос-функціональна мобільність». Обґрунтовано роль професіографічного підходу в системі формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури в умовах закладу вищої освіти.

Ключові слова: мобільність, крос-функціональна мобільність, майбутні вчителі фізичної культури.

В статті освещены актуальные идеи формирования профессиональной мобильности будущих учителей физической культуры. Определено содержание понятий «мобильность» и «кросс-функциональная мобильность». Обоснована концепция профессиографического подхода в системе формирования профессиональной мобильности будущих учителей физической культуры в условиях заведения высшего образования.

Ключевые слова: мобильность, кросс-функциональная мобильность, будущие учителя физической культуры.

The current ideas regarding the formation of professional flexibility of the prospective PE teachers have been highlighted in the article. The meaning of the concepts of «flexibility» and «cross-functional» flexibility has been defined. The role of the professional approach in the system of formation of the professional flexibility of the prospective PE teachers in the Higher Educational Establishment environment has been justified.

Key words: flexibility, professional flexibility, prospective teachers of the Physical Education.

Постановка проблеми. З огляду на процеси демократизації, гуманізації, євроінтеграції освіти, що відбуваються сьогодні в українському суспільстві, важливим є переосмислення системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури, зокрема формування їх професійної мобільності. Здобута вища освіта, як відомо, не гарантує працевлаштування за фахом, адже якість сформованих компетентностей не завжди відповідає вимогам робочого місця. Дослідники сучасних освітніх перетворень зауважують,

що час, коли людина вчилася одній спеціальності та працювала все життя на одній посаді, минув. Сьогодні все інакше: лінійна робота і довготривалі контракти вже не в «тренді». Цінується не відданість професії, а здатність особистості навчатися та кардинально змінювати сферу своєї діяльності, що передбачає формування крос-функціональної мобільної компетентності (робота на межі професій). Зважаючи на те, що система вищої фізкультурної освіти досі «заточена під старі стереотипи», а сучасне життя вимагає від вищої професійної освіти не організованих виконавців, а творчих, креативних, здатних самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення особистостей. При цьому ставка може бути зроблена на професійну та крос-функціональну мобільність.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблема формування професійної мобільності в педагогіці – відносно нова, проте інтерес до неї наукової спільноти постійно зростає. Серед науковців, які присвятили цьому питанню свої дослідження, – Л. Горюнова, А. Ващенко, С. Іванченко, Б. Ігошев, С. Капліна, Н. Кожемякіна, Р. Пріма та ін. Аналізуючи інші наукові розвідки, що стосуються мобільності, фокусуємо при цьому увагу на професіографічному підході до розуміння і визначення цього поняття базовою галуззю знань, в середині якої почалося формування понятійного апарату дослідження, були економічні науки. Крім того, цей апарат збагачувався поняттями, представленими у соціології і соціальній психології.

Так, методологічну основу філософського трактування поняття мобільності знаходимо в роботах Д. Голдторпа, М. Вебера та Б. В. Вегенера (J. Goldthorpe, 1987; M. Weber, 1990; B. Wegener, 1991), які розглядали мобільність як соціальне явище. Л. Л. Сушенцева, вдаючись до вивчення терміна «мобільність», аналізує це явище з погляду соціології, економіки й демографії. Вона, зокрема, диференціює уявлення про мобільність та виокремлює такі її типи: «вертикальна й горизонтальна», «інтелектуальна й групова», «внутрішньогенераційна й міжгенераційна»; «соціальна», «трудова», «культурна», «міжпрофесійна», «професійна» та ін. [8, с. 278].

Наукові погляди вищезначених науковців спонукають і сучасну педагогіку розглядати феномен мобільності в різних педагогічних інтерпретаціях, виділяючи при цьому певний набір категоріальних видів та ознак.

Незважаючи на те, що різні аспекти означеної проблеми неодноразово порушувалися значною кількістю дослідників, питання в контексті формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури розглянуто фрагментарно, а отже, потребує додаткового обґрунтування.

Мета статті – проаналізувати важливість формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури крізь призму професіографічного підходу та формування в них крос-функціональної мобільної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури свідчить про різні підходи до терміна «мобільність». Великий тлумачний словник сучасної української мови пропонує таке визначення поняття «мобільний»: «1. Здатний до швидкого пересування; рухливий. 2. Здатний швидко орієнтуватися в ситуації, знаходити потрібні форми діяльності» [1, с. 682]. Термін «рухливий» трактується так: «1. Який перебуває у русі. // Здатний до руху. // Який рухається завдяки своїй будові (про пристрій, механізм тощо). 2. Повний життєвої сили, енергії, зі швидкими, легкими рухами; жвавий. // Який легко переходить у рух (про частини тіла). // Який часто змінює свій вираз (про обличчя). // Діяльнісний, енергійний (про характер, склад розуму). 3. Який розвивається, змінюється» [1, с. 1280].

У Тлумачному словнику російської мови С. Ожегова поняття «мобільність» визначається як «готовність до швидкого пересування, дії» [6, с. 348]. У Новітньому словнику іноземних слів і виразів знаходимо таке пояснення поняттю «mobilis» (*від лат. Mobilis – рухомий*): «Здатний до швидкого пересування і дії, рухливий, легкий на підйом; рухливий, спроможний виконувати щось швидко» [5, с. 535]. У сучасному електронному російсько-німецькому словнику термін «mobilität» визначено так: «1) Освітній (духовний) рух; 2) соціальний рух (у професії, соціальному становищі, місці проживання; 3) воєнний рух (мобільний стан війська, готовність до війни) [4].

Мовами країн Європейського Союзу «мобільний» перекладається як: «mobile» (англійська, італійська, словенська, фінська, французька); «mobil» (данська, німецька, румунська); «mobilní» (чеська, шведська); «mobilný» (словацька); «mobiline» (естонська); «mobilan» (хорватська); «mobiel» (нідерландська); «mobbli» (мальтійська); «mobils» (латиська); «mobilus» (литовська); «móvel» (португальська); «móvil» (іспанська); «mozgó» (угорська); «hareketli» (турецька); «soghluaiсте» (ірландська); «κινητός» (грецька); «подвижен» (болгарська); «guchomu» (польська).

Як бачимо, в різних країнах і різні дослідники аналізують той вид мобільності, який відповідає їх науковому уявленню. Таким чином, поняття «мобільність» є важливим джерелом, що відображає науковий інтерес, потребу вивчення в контексті задекларованого дослідження, насамперед у системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Розглянемо теорію мобільної крос-функціональності, яка, на наш погляд, заслуговує на увагу у зв'язку із формуванням професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури.

Уперше теорію крос-мобільності описали Гіротакі Такеучі та Ікуджіро Нонака в статті «The New New Product Development Game» (Гарвардський Діловий Огляд, 1986) [https://uk.wikipedia.org/wiki/Scrum], де, зокрема, зазначали, що проекти, над якими працюють невеликі крос-функціональні команди, зазвичай систематично продукують позитивні результати. Такий підхід дістав назву «*підхід регбі*» [9]. У 1991 році Де Грейс та Шталь у праці «Злі проблеми, справедливі рішення» [10], назвали його *Scrum* (штотвханина, сутичка навколо м'яча (у регбі)) – спортивний термін, згаданий у статті Такеучі та Нонака. На початку 90-х рр. XX ст. Кен Швабер застосував метод «Scrum» у діяльності своєї компанії.

Уперше метод «Scrum» було описано та представлено для загального огляду Сазерлендом та Швабером на OOPSLA'96 в Остіні. Таким чином, крос-мобільність була визначена необхідною компетентністю представників поведінкового типу А – ініціативних, конкурентоспроможних, динамічних, активних і наполегливих людей, народжених для того, щоб створювати, очолювати й перемагати [10].

Ми поділяємо погляди сучасних дослідників стосовно того, що діяльність людей у фізичному вихованні та професійному спорті також має ключові ознаки крос-мобільності. Їм притаманні неабиякі можливості в реалізації власних професійних здібностей на межі різних професій: інструктор із фізичної культури в дошкільному закладі; інструктор-методист із рекреаційних форм; учитель (викладач) фізичного виховання в школі, коледжі, училищі чи закладі вищої освіти; керівник фізичної підготовки у збройних (силових) формуваннях; організатор (керівник, інструктор) туристичної роботи та рекреації; методист із фізичної культури; інструктор (організатор) оздоровчо-масової роботи на виробництві; фахівець з експлуатації спортивних споруд; працівник державних або громадських органів управління фізичною культурою; працівник спортивних клубів, оздоровчо-відпочинкових таборів та ін. таким чином, як зауважує А. Мічуда, «з'являється нова система послуг – послуги професійного спорту, що базується на використанні економічних ресурсів для задоволення потреб людей засобами того чи іншого виду спорту» [3, с. 30].

Отже, вважаємо за доцільне конкретизувати окремі узагальнення вчених-дослідників та обґрунтувати роль професіографічного підходу в системі формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури в умовах закладу вищої освіти. Насамперед зауважимо, що ключовим поняттям нашого дослідження є термін «професіограма», який у Великому тлумачному словнику української мови вживається в кількох значеннях: «1. Метод психології та фізіології праці, який полягає в детальному описі складу та організації трудових процесів, що покладені в основу конкретних видів праці. 2. Спосіб визначення завдання, що становлять зміст роботи. 3. Метод визначення здібностей, знань, умінь, які вимагаються від працівника для успішного виконання певної роботи або здійснення діяльності» [1, с. 995].

При цьому варто відзначити низку досліджень (Ю. Войнара, Д. Наварецького, І. Глазиріна, О. Шквир, В. Семиченко, С. Середньої та ін.), в яких фрагментарно висвітлено питання професіографічного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Так, у колективній монографії «Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції» [2] представлено узагальнену технологічну схему професіограми майбутніх учителів фізичної культури та аналіз професії вчителя фізичного виховання з позиції «педагогічних впливів на чуттєві сторони людини, а далі від її відчуттів – до пам'яті, від розуму – до мови та дій...» [2, с. 100]. Зокрема, автори стверджують, що «...це та технологічна схема процесів навчання, яка була сформована ще Я. А. Коменським», обґрунтовуючи при цьому принципи формування професіографічної моделі вчителя фізичної культури, ядром якої «...є його особистісні якості, а також риси, набуті впродовж життя: спрямованість особистості, спеціальні знання, вміння та навички, спроможність до педагогічної діяльності, наявність педагогічної техніки, а також рухової підготовленості» [2, с. 101]. Проте, як бачимо, системних поглядів на досліджувану нами проблему в представлених наукових розвідках, на жаль, не виявлено.

Висновки. Отже, ми погоджуємося з думкою дослідників стосовно того, що професійна і крос-функціональна мобільність учителя фізичної культури – одна із форм успішної підготовки фахівців у закладі вищої освіти. Професіографічний підхід вважаємо найвагомішим у кар'єрному розвитку особистості, фундаментом зростання вчителя фізичного виховання, адже саме це робить його креативним та успішним за умови оволодіння певними знаннями й уміннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005 – 1728 с.

2. Войнар Ю. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції : монографія / Ю. Войнар, Д. Наварецький, І. Д. Глазирін. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2005. – 184 с.

3. Мічуда А. Професійний спорт як різновидність підприємницької діяльності / А. Мічуда // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2005. – № 1. – С. 30–35.

4. Немецко-русский и русско-немецкий электронный словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.multitran.ru/c/m.exe?l1=3&l2=2&CL=1&a=0>. – Название с экрана.

5. Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Мн. : Харвест; М. : ООО «Издательство АСТ», 2001. – 976.

6. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; РАН, Ин-т русского языка им. В. В. Виноградова. – Изд. 4-е, доп. – М. : ИТИ Технологии, 2003. – 944 с.

7. Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустанові та ін. – К: Довіра, 2000. – 1017 с.

8. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / Л. Л. Сушенцева ; за ред. Н. Г. Ничкало ; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 439 с.

9. Scrum [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Scrum>. – Назва з екрана.

10. Scrum [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Scrum>. – Назва з екрана.

Дата надходження до редакції: 13.02.2018 р.

УДК 796:37.015.3:005.32(045)

Людмила СЕВЕРІНА,
викладач фізичного виховання
Луцького педагогічного коледжу

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ В СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

У статті проаналізовано ставлення студентів Луцького педагогічного коледжу до систематичних занять фізичною культурою. На основі проведеного анкетування визначено рівень їх загальної обізнаності щодо значення фізичної культури та її впливу на покращення і збереження здоров'я людини.

Ключові слова: здоров'я, компетентність, фізична культура, студенти, мотивація.

В статті представлено аналіз відношення студентів Луцького педагогічного коледжу до занять фізичною культурою. На основі проведеного анкетування визначено рівень їх обізнаності щодо значення фізичної культури та її впливу на покращення і збереження здоров'я людини.

Ключевые слова: здоровье, компетентность, физическая культура, студенты, мотивация.